

Узагальнюючи результати оцінки, слід відзначити, що найбільш цінними з точки зору комплексної стійкості до всіх досліджуваних хвороб є зразки 'Статус' × 'Снігова королева' та 'Снігова королева' × 'Дев'ятий вал'. Вони характеризуються стабільно високими показниками (6–7 балів) за всіма обліками, що свідчить про їх високий адаптивний потенціал та доцільність використання як донорів стійкості в селекційних програмах.

Перспективними також є зразки 'Академічний' × 'Окціон', 'Оскар' × 'Достойний' та 'Валькірія' × 'Статус', які мають достатньо високий рівень резистентності до більшості хвороб і можуть бути використані як вихідний матеріал у створенні нових сортів.

УДК 633.11«321»:575.222.7:581.48:581.15

Близнюк Р. М., кандидат с.-г. наук, в.о. завідувача лабораторії селекції ярої пшениці

Федоренко М. В., кандидат с.-г. наук, провідний науковий співробітник лабораторії селекції ярої пшениці

Федоренко І. В., кандидат с.-г. наук, вчений секретар

Довбиш О. С., аспірант

Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН України

*e-mail: bliznyuk359@gmail.com

ВПЛИВ РІЗНИХ ТИПІВ СХРЕЩУВАНЬ НА РІВЕНЬ ЗАВ'ЯЗУВАННЯ ЗЕРНА ПШЕНИЦІ ЯРОЇ

Запорукою створення сучасних високопродуктивних сортів, безумовно, є вихідний матеріал. Для підвищення ефективності та прискорення селекційного процесу вирішальне значення має ступінь вивченості вихідного матеріалу, виділення із широкого сортименту надійних генетичних джерел, що дозволить розкрити потенціал сортів і визначити перспективи й методи їх використання в селекції. Як відомо, еколого-географічний принцип підбору батьківських пар є одним з основних принципів підбору вихідних форм для схрещування, в основі якого закладено ідею про те, що чим більш віддаленими є батьківські форми, тим більш вони генетично відмінні, що забезпечує широкий формотворчий процес у гібридних популяціях і добір трансгресивних форм, а також передбачає об'єднання в новому сорті позитивних ознак різних екотипів.

Мета досліджень передбачала створення нового вихідного матеріалу пшениці ярої при схрещуванні різних видів *Triticum aestivum* L. × *Triticum durum* Desf. Дослідження проведено у 2021–2025 рр. в лабораторії селекції ярої пшениці Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН України. Створено 422 гібридні комбінації внутрішньовидових (*Triticum aestivum* L. / *Triticum aestivum* L., *Triticum durum* Desf. / *Triticum durum* Desf.) схрещувань з використанням зразків вітчизняної та зарубіжної селекції, які були виділені за комплексом цінних господарських ознак.

Встановлено, що за роки досліджень відсоток зав'язуваності зерен варіював від 0 до 88,5%. У 2021 р. створено 94 гібридних комбінацій. Зав'язуваність пшениці м'якої – 35,4%, твердої – 27,5%. Розмах варіювання становив 58,0 та 54,3

Отримані результати мають важливе практичне значення, оскільки дозволяють цілеспрямовано підбирати вихідний матеріал для селекції ячменю озимого на стійкість до комплексу хвороб. Використання стійких генотипів сприятиме зменшенню втрат урожаю, підвищенню стабільності виробництва та зниженню пестицидного навантаження на агроценози. У сучасних умовах зміни клімату та зростання фітопатогенного тиску це набуває особливої актуальності.

Таким чином, проведені дослідження підтвердили наявність генетичної різноманітності серед досліджуваних зразків за ознакою стійкості до основних хвороб та виділили найбільш цінні форми для подальшої селекційної роботи.

відповідно. Переважна більшість вихідних форм (2022 р.), що використовувалася в гібридизації походженням з Китаю (CHN) та Мексики (MEX). Найвищий відсоток зав'язування виявлено в комбінаціях схрещування: 'СВС509 / Мелянопус' (50,0%), 'BAV92KERI / НХ4211' (48,1%), 'Ясенка / Леукурум 21–03' (44,4%), 'Ambreal / Леукурум 21–04' (44,2%). Найменш вдалою виявилася комбінація 'Gingchun 37 / Лютесценс 20–22' (4,5%). Середній відсоток зав'язування зерен у комбінаціях схрещування становив 20,6% та 27,8%. Виявлено (2023 р.), що у більшості гібридних комбінацій відсоток зав'язування зерен становив 1–30%. Середній відсоток зав'язування зерен у комбінаціях пшениці м'якої становив 18,7% та 21,3% твердої ярої. Найвищий відсоток зав'язування виявлено у комбінаціях схрещування: 'МІП Красава / AR 84 / ВІНТЕРЕ 85-0У' (66,7%), 'Трізо / МІП Веснянка' (56,8%), 'Xunzhe 9 / МІП Олександра' (55,2%), 'Ningchun 9 / МІП Світлана' (50,0%). Встановлено, що залежно від вихідних форм (2024 р.) відсоток зав'язування зерен у комбінаціях схрещування пшениці м'якої ярої варіював від 0 до 73,9% (середній відсоток зав'язування – 20,6%), а у твердої – 0 до 88,5% (середній відсоток зав'язування – 40,9%). Даний показник змінювався від мінімального 0% у гібридних комбінаціях 'Tianmin 198 / Струна миронівська', 'МІП Веснянка / Еритроспермум 15–36', 'Оксамит миронівський / Еритроспермум 22–08' (*Triticum aestivum* L. / *Triticum aestivum* L.) та 'Надюша / Милана' (*Triticum durum* Desf. / *Triticum durum* Desf.) до максимального 73,9% – 'МІП Візерунок / Gingchun 37' (*Triticum aestivum* L. / *Triticum aestivum* L.) та 88,5% – 'МІП Перлина / Леукурум 20–05' (*Triticum durum* Desf. / *Triticum*

durum Desf.). Встановлено, що найвищий відсоток зав'язування відмічено у групі схрещувань (*Triticum durum* Desf. / *Triticum durum* Desf.), де в якості материнської форми використано сорти пшениці твердої ярої 'МІП Перлина' та 'МІП Ксенія'. Зав'язування зерен (2025 р.) залежало від спорідненості батьківських форм знаходилося в межах від 0 до 47,1%. Вищий рівень зав'язування зерен спостерігали при внутрішньовидовій гібридизації (*Triticum aestivum* L. / *Triticum aestivum* L. (24,8%), *Triticum durum* Desf. / *Triticum durum* Desf. (12,2%), що пов'язано з генетичною спорідненістю батьківських компонентів.

Таким чином, виявлено, що відсоток зав'язування зерен у гібридів виявився вищим при схрещуванні генотипів *Triticum aestivum* L. / *Triticum aestivum* L. порівняно з *Triticum durum* Desf. / *Triticum durum* Desf. Відмічено, що найвищі показники зав'язуваності спостерігали у групі схрещувань, де за батьківський і материнський компонент використано зразки вітчизняної селекції порівняно із зарубіжними. Встановлено, що ефективність зав'язування зерен пшениці ярої залежала не тільки від умов зовнішнього середовища під час запилення, а й від генотипового різноманіття компонентів схрещування.

УДК 665.334.9:631.3

Бобер А. В.^{1*}, к. с.-г. н., доцент кафедри технології зберігання, переробки та стандартизації продукції рослинництва ім. проф. Б. В. Лесика

Лисун Я. О.¹, магістр, **Бобер І. А.²**, **Павліченко А. С.¹**, **Минко А. Р.¹**, студенти

¹Національний університет біоресурсів і природокористування України

²Київський національний університет імені Тараса Шевченка

*e-mail: bober@nubip.edu.ua

ВПЛИВ АГРОТЕХНІЧНИХ ЗАХОДІВ НА ФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРЬКО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ЯКОСТІ НАСІННЯ РІПАКУ ОЗИМОГО У ВИРОБНИЧИХ УМОВАХ

Ріпак озимий є однією з провідних олійних культур, що відіграє важливу роль у формуванні сировинної бази олійно-жирової промисловості та забезпеченні продовольчої і енергетичної безпеки. В умовах сучасного агровиробництва зростають вимоги не лише до рівня врожайності, але й до якості насіння, зокрема вмісту олії та білка, що визначають його господарську та технологічну цінність.

Формування якісних показників насіння ріпаку озимого є складним багатофакторним процесом, який залежить від генетичних особливостей сорту, погодних умов вегетаційного періоду та рівня реалізації елементів технології вирощування. Серед останніх особливе значення мають агротехнічні заходи, зокрема система удобрення, строки та способи сівби, норми висіву, захист рослин і підживлення, які визначають умови росту і розвитку рослин та впливають на процеси накопичення запасних речовин у насінні. Незважаючи на значну кількість досліджень, питання оптимізації агротехнічних заходів у виробничих умовах з урахуванням їх впливу на господарсько-технологічні показники якості насіння ріпаку озимого потребує подальшого уточнення. Це зумовлює актуальність проведення досліджень у цьому напрямі.

Метою досліджень було дослідити вплив різних варіантів підживлення на господарсько-технологічні показники насіння ріпаку озимого різних гібридів у виробничих умовах. Дослідження проводили в умовах ТОВ «СП» «АгроДім», Ніжинського району, Чернігівської області та у ННВЛ «Переробки продукції рослинництва» кафедри технології зберігання, переробки та стандартизації продукції рослинництва ім. проф. Б. В. Лесика НУБіП України із насінням ріпаку озимого гібридів 'LG Architect' (контроль), 'LG Antigua', 'LG

Aviator'. Насіння озимого ріпаку вирощувалося за однакових умов з використанням різних препаратів підживлення, а саме: контроль (без застосування препаратів); Гуміфренд 120 г/л у нормі 0,5 л/га; Авангард Стимул у нормі 1,5 л/га.

У результаті проведених досліджень впливу різних способів підживлення на господарсько-технологічні показники якості ріпаку озимого гібридів 'LG Architect', 'LG Antigua' та 'LG Aviator' було встановлено, що кожен з гібридів реагує на застосування гуматів, демонструючи підвищення врожайності та збору білка і олії. Результати показали, що найефективнішим препаратом є Гуміфренд 120 г/л, який забезпечував найвищі показники збору білка у всіх трьох гібридах порівняно з контролем та іншим гуматом – Авангард Стимул.

Для гібрида 'LG Architect' найбільший вміст олії – 49,0% спостерігався за підживлення Гуміфрендом у дозі 120 г/л, що призвело до найбільшого умовного виходу олії на рівні 774,2 кг/га. Це свідчить про позитивний вплив Гуміфренду на накопичення олії в насінні та на загальну ефективність виробництва олії. Використання Авангарду Стимулу показало середній результат, де вміст олії залишився на рівні – 47,0%, а умовний вихід олії становив 700,3 кг/га, що є вищим за контрольний показник, але нижчим за результат при використанні Гуміфренду. Контрольний варіант (без підживлення біостимуляторами) показав найнижчі показники, де вміст олії становив – 47,0%, а умовний вихід олії – 676,8 кг/га. Гібрид 'LG Antigua' також показав значний приріст вмісту олії при використанні Гуміфренду – до 49,0%, що призвело до максимального умовного виходу олії – 994,7 кг/га. Це вказує на високу ефективність Гуміфренду в збільшенні якості та кількості